

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 8 від 23.09.2021 р.)

Автори:

Половіна О., доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент;

Кондратець І., старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Семенов О., завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор педагогічних наук, професор;

Рейпольська О., завідувач лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент;

Довбня С., доцент кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти факультету педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Експертизу здійснили:

Савченко Ю., доцент кафедри дошкільної освіти, заступник директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат психологічних наук;

Бондаренко Г., завідувач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Половіна О., Кондратець І.

П52 Артосвіта : навчально-методичний посібник. — К. : Київ ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 556 с.
ISBN 978-617-658-028-7

У навчально-методичному посібнику висвітлено теоретико-методологічні основи та авторські підходи до викладання навчальної дисципліни «Артосвіта дітей дошкільного віку». Розкрито загальні засади освітньої технології МРіО (мистецька рефлексія і образотворення), сутність, методи й форми її реалізації з урахуванням новітніх тенденцій розвитку вищої й дошкільної освіти. Особливу увагу приділено аспектам формування педагогічної, мистецької, рефлексійної, чуттєвої культури майбутніх вихователів.

Видання містить лекційний і практичний матеріали: алгоритми інтерактивних ігор, рефлексійні вправи, професійні кейси із завдань і вправ, тематичні творчі родини для самоосвіти студентів, глосарій, лайфхаки й «педагогічні шпаргалки», фрейми та ментальні мапи для розкриття відповідних тем.

Для студентів спеціальності «012 Дошкільна освіта», а також викладачів вищої школи, аспірантів і педагогів, зацікавлених у власному саморозвитку та професійній самоосвіті.

УДК 373.2.016:7(075.8)

ЗМІСТ

Передмова 5

Напуття майбутнім вихователям 7

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

ФОРМУВАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ 9

Лекція 1. Артосвіта як базис формування фахової компетентності майбутніх вихователів 9

Практичне заняття № 1–2. Види мистецтва 27

Лабораторне заняття № 1. Формування культури майбутнього вихователя 39

Лекція 2. Мистецтво як інтегратор в освіті дітей дошкільного віку 56

Практичне заняття № 3–5. Реалізація принципу інтеграції в артосвіті дітей дошкільного віку 70

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АРТОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 87

Лекція 3. Методи та форми організації артосвіти дітей дошкільного віку 87

Практичне заняття № 6–7. Розвиток творчих здібностей особистості 114

Практичне заняття № 8–9. Організація творчих проєктів у ЗДО 132

Лабораторне заняття № 2. Специфіка проведення екскурсій мистецького спрямування з дітьми дошкільного віку 147

Лекція 4. Технологія образотворення 159

Практичне заняття № 10–11. “Free painting” (вільне малювання) в артосвіті дітей дошкільного віку 193

Практичне заняття № 12. Конструктивне образотворення 208

Практичне заняття № 13–14. Пластичне образотворення 216

Лабораторне заняття № 3–4. Секрети живопису 226

Практичне заняття № 15–16. Педагогічні умови здобування артосвіти дітьми з особливими потребами 235

<i>Лекція 5. Особливості самостійної художньої діяльності в закладі дошкільної освіти.</i>	248
<i>Лабораторне заняття № 5. Педагогічні умови супроводу СХД у ЗДО</i>	272
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III	
ТЕАТРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	284
<i>Лекція 6. Мистецтво театру як засіб формування особистості</i>	284
<i>Практичне заняття № 17. Дикція та робота над голосом</i>	343
<i>Практичне заняття № 18. Сценічна пластика та координація тіла</i>	363
<i>Практичне заняття № 19. Акторська техніка</i>	379
<i>Практичне заняття № 20. Формування основ акторської майстерності в дітей дошкільного віку</i>	399
<i>Практичне заняття № 21–22. Особливості театральної діяльності в закладі дошкільної освіти</i>	417
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV	
МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДНИК АРТОСВІТИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	427
<i>Лекція 7. Педагогічний супровід музичної діяльності дітей дошкільного віку</i>	427
<i>Практичне заняття № 23–24. Особливості навчання гри на дитячих музичних інструментах</i>	458
<i>Практичне заняття № 25–26. Організація музичної гри з дітьми</i>	472
<i>Практичне заняття № 27–28. Особливості планування, організації та проведення свят і розваг у сучасному закладі дошкільної освіти</i>	482
ДЖЕРЕЛА	493
ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК	498
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	501
ГЛОСАРІЙ	508
ДОДАТКИ	521

ПЕРЕДМОВА

Дитина замовляє розвиток.
Світлана Ладивір

Краса — і тільки, трішечки краси,
душі нічого більше не потрібно.
Ліна Костенко

Хронічна дратівливість і незадоволення, зумовлені технократичністю, прагматизмом, меркантильними інтересами, що притаманні суспільству, — постійний настрій більшості представників сучасного соціуму, емоційне тло їхнього життя. З таким негативом у душі жити досить складно, нелегко жити і поряд з такою людиною. Проте найскладніше у цій ситуації дітям. Адже вони, як губка, вбирають усе, що їх оточує, наслідуючи в усьому дорослих. Як допомогти дошкільникам уникнути цього стереотипу та налаштуватися на гуманне й радісне сприйняття довкілля? Очевидно, шлях до відповіді веде через професійний підхід до формування почуттєвої сфери дітей дошкільного віку та їхнього естетичного досвіду.

Щороку до закладів дошкільної освіти приходять діти з різним потенціалом: кмітливі, повільні, контактні, замкнуті, проте спільним для них є те, що вони все менше захоплюються, дивуються, їхні інтереси одноманітні: лялька Барбі, моделі автомобілів, комп'ютери, ігрові приставки. Така тенденція до прагматизму іде врозріз з вимогами сучасного суспільства, яке потребує активних, творчих особистостей, що насамперед емоційно відгукуються на прояви прекрасного у довкіллі та серед людей. Що робити? Відповідь на це запитання, на наш

погляд, знайшла часткове вирішення завдяки апробованій нами системі роботи — реалізації технології МРiО (мистецька рефлексія і образотворення).

Загальновідомо: запорукою успішності формування естетичної сфери є особистість дорослого та його ставлення до дітей. Якщо дорослий є Майстром у справі виховання, він здатен виконувати своє покликання — осявати світлом глибини душі. Особистий приклад радісного світосприйняття дорослим (радіти погоді, спілкуванню, помічати красу будь-якого явища, вести щоденник мистецьких вражень, рефлексувати процес самопочуття, саморозвитку й самовдосконалення тощо) є основою формування адекватного світосприйняття дитиною. За дотримання цієї умови у дошкільників розвивається креативність, емпатія, рефлексія, творчі здібності, естетична культура та позитивні духовно-моральні якості особистості. Без цього жодні методики, технології й засоби культури не працюють.

НАПУТТЯ МАЙБУТНІМ ВИХОВАТЕЛЯМ

Шановні студенти!

Перед вами посібник, який, маємо надію, стане для кожного(ї) з вас Путівником у збагаченні: власної картини світу; свого особистісного й мистецького потенціалу; усвідомлень, уявлень, розуміння, умінь і навиків щодо здійснення артосвіти з дітьми дошкільного віку.

Матеріали лекцій, практичних і лабораторних занять, які містять понад 80 рефлексійних вправ, а також близько 50 кокологічних ігор, арттехнік, інтерактивних ігор і етюдів, допоможуть усебічно опанувати відповідні теми. Для закріплення у вашому розпорядженні 20 «Професійних кейсів» з понад 200 практикумами для підвищення особистісного й професійного рівнів компетентності (вправ) та «Творчі родзинки» з цікавими фактами і цитатами про мистецтво й артосвіту дітей, назвами фільмів, мультфільмів і книг. Посібник має структурований покажчик ігор, глосарій, тематичні та іменні покажчики, корисні додатки до тем і QR-коди для розширеного ознайомлення з певними тематичними напрямками (звертаємо увагу, що частина матеріалів — результат роботи у процесі опанування навчальної дисципліни й виробничої практики студентами-бакалаврами і магістрами).

Для зручності користування посібником та з метою підвищення якості засвоєння поданої інформації пропонуємо додатково використовувати зшиток або нотатник. У ньому ви зможете виконувати завдання, відповідати на запитання, фіксувати враження й мистецькі рефлексії.

Зичимо вам на цьому шляху приємних відкриттів, корисних здобутків і цікавих самопізнань!

Автори посібника спробували пофантазувати, які побажання ви могли би почути від певних художників. Ось такі вийшли мистецько-вітальні арабески.

Кубг.edu.ua

Підписано до друку 00.00.2022 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 0,00. Наклад 00 пр. Зам. No 0-00.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК No 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі «Інтернет» без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.